

DOI: <https://doi.org/10.31648/apr.7120>

Data przesłania artykułu: 6 lipca 2021 r.

Data akceptacji artykułu: 20 sierpnia 2021 r.

PRZYMIOTNIKI *RADOSNY* I *WESOŁY* I ICH ROSYJSKIE EKWIWALENTY PRZEKŁADOWE

Anna Rudyk

Uniwersytet Rzeszowski, Polska

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2238-9841>

e-mail: arudyk@ur.edu.pl

Abstrakt: Przedmiotem artykułu jest analiza rosyjskich odpowiedników przekładowych wyrazów *radosny* i *wesoły*, będących leksykalnymi wykładnikami radości i wesołości. Cel pracy to wyodrębnienie poszczególnych znaczeń emotywnych wyrażanych przez te leksemy. Znaczenia zostaną zilustrowane przykładami zaczerpniętymi z tekstów współczesnej polskiej prozy i jej tłumaczenia na język rosyjski. Kolejnym zadaniem jest przegląd zastosowanych odpowiedników tych wyrazów i porównanie ich z ekwiwalentami zamieszczonymi w słowniku przekładowym. Mimo iż *radość* i *wesołość* to odmienne doznania pozytywne, okazuje się, że poddane analizie przymiotniki mogą być w wielu kontekstach używane wymiennie. Rosyjskie leksemy *радостный* i *веселый* występują w słowniku przekładowym jako ekwiwalenty każdego z analizowanych wyrazów. Badanie pokazuje, że przymiotniki *radosny* i *wesoły* mogą wyrażać różne sensory emotywny. Oprócz odpowiedników zawartych w słowniku przekładowym wykorzystywane są też inne jednostki leksykalne, często inne części mowy. Badanie pokazało, że określone znaczenia emotywny mogą być wyrażane za pomocą różnych środków.

Słowa kluczowe: przymiotnik, radość, wesołość, emocje, językoznawstwo polsko-rosyjskie

Submitted on July 06, 2021
Accepted on August 20, 2021

ADJECTIVES *RADOSNY* AND *WESOLY* AND THEIR RUSSIAN TRANSLATION EQUIVALENTS

Anna Rudyk

Univeristy of Rzeszów, Poland

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2238-9841>

E-mail: arudyk@ur.edu.pl

Abstract: Emotions and feelings experienced by people create an interesting research area not only for psychologists, but also for linguists. The language we use is a specific link between the man and the surrounding world. This paper analyses the Russian translation equivalents of the words: *radosny* (*joyful*) and *wesoly* (*cheerful*), which are lexical exponents of joy and cheerfulness. The aim of the study is to isolate particular emotive meanings expressed by these lexemes. The examples taken from contemporary Polish prose and its translation into Russian are used to illustrate the different meanings. The next task is to review the equivalents of these words used in the Russian translation and compare them with the equivalents in the translation dictionary. Although joy and cheerfulness are different positive experiences, it turns out that the analysed adjectives can be used interchangeably in many contexts. The Russian lexemes *радостный* and *веселый* appear in the translation dictionary as equivalents of each of the analysed words. In addition to the dictionary equivalents, in the text of the Russian translation there are words referring to other parts of speech, containing the same stem as the main dictionary equivalent, as well as contextual solutions. The study shows that the adjectives *radosny* and *wesoly* can express different emotive meanings. Specific emotive content can be expressed in the translated text by various means.

Keywords: adjective, joy, cheerfulness, emotions, Polish and Russian linguistics

Język, którym się posługujemy, stanowi swoiste ogniwo łączące człowieka z otaczającym go światem [Piasecka 2013, 15]. To kapitalne narzędzie, w jakie wyposażyła nas natura, pozwala na nazywanie, wyrażanie i opisywanie wszelkich naszych potrzeb, opinii, myśli, a także na werbalizację tego, co często wydaje się niewyraźne, czyli naszych uczuć, emocji, subtelnych odcieni stanów wewnętrznych. Dostępna literatura lingwistyczna obejmuje liczne publikacje dotyczące

nazywania emocji, sposobów mówienia o nich oraz takie, w których opisywane są środki ich wyrażania [Data 2000, 245].

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza rosyjskich odpowiedników przekładowych polskich przymiotników *radosny* i *wesoły*. Pod pojęciem odpowiedniki przekładowe rozumiem wszelkie rozwiązania translatorskie zastosowane w tekście tłumaczenia, obejmujące zarówno ekwiwalenty proponowane w słownikach, jak i inne zastosowane przez tłumacza jednostki leksykalne, których zadaniem jest przekaz znaczenia wyrazu oryginalnego. Korpus badawczy obejmuje łącznie 44 teksty zespolone (oryginalne zdania polskie i ich tłumaczenia na język rosyjski), zaczerpnięte ze współczesnej polskiej prozy obyczajowej i jej rosyjskiego przekładu¹. Poddany analizie zbiór przykładów nie jest zbyt liczny, jednak w mojej ocenie wystarczająco ciekawy i różnorodny, by stać się obiektem opracowania. Niniejsza praca stanowi wstęp do podjęcia nowego tematu badawczego, a jej dodatkowym celem jest poszukiwanie metodologii, która mogłaby zostać wykorzystana do uzyskania miarodajnych wniosków na podstawie bogatszego materiału empirycznego.

Radość i wesołość to emocje bardzo bliskie. Mimo iż te pozytywne doznania często są utożsamiane, istotną różnicę między nimi można zaobserwować już na poziomie definicji słownikowych:

radość ‘(...) stan psychiczny wywołany tym, co bardzo lubimy, co jest dla nas dobre i sprawia nam ogromną przyjemność, charakteryzujący się silnymi i widocznymi reakcjami, np. okrzykami czy podskokami (...)’ [*Wielki słownik języka polskiego*, online]

wesołość ‘(...) przyjemne uczucie związane z sytuacją, w której komuś chce się śmiać (...)’ [*Wielki słownik języka polskiego*, online]

радость ‘(...) Чувство удовольствия, ощущение большого душевного удовлетворения (...)’ [Кузнецов, online]

веселье ‘1. Беззаботно-радостное настроение, радостное оживление (...). 2. Веселое времяпрепровождение, развлечение, забава (...)’ [*Словарь русского языка*, online]

веселость, -и, ж. *Свойство и состояние по знач. прил. веселый* [*Словарь русского языка*, online]

¹ Źródła materiału faktograficznego i odpowiadające im skróty stosowane w tekście artykułu: M. Gretkowska, *Kobieta i mężczyźni* / M. Гретковская, *Женщина и мужчины* [KIM]; M. Gretkowska, *Polka* / M. Гретковская, *Полька* [P]; K. Grochola, *Ja wam pokażę!* / K. Грохоля, *Я вам покажу!* [JWP]; K. Grochola, *Nigdy w życiu* / K. Грохоля, *Никогда в жизни* [NWŻ]; K. Grochola, *Osobowość śmy* / K. Грохоля, *Бабочка на ладони* [OŚ]; K. Grochola, *Podanie o miłość* / K. Грохоля, *Заявление на любовь* (POM); K. Grochola, *Trzepot skrzydeł* / K. Грохоля, *Тренет крыльев* [TS]; K. Grochola, *Uproważnienie do szczęścia* / K. Грохоля, *Гарантия на счастье* [UDS]; J.L. Wiśniewski, *Los powtórzony* / Я.Л. Вишневикий, *Повторение судьбы* [LP].

W przywołanych definicjach zawarte są nazwy innych stanów emocjonalnych: *zadowolenie*, *удовольствие*, *удовлетворение*, *счастье*, co prowadzi do wniosku, że są to doznania podobne, bliskie, a ich nazwy można w określonym kontekście traktować jako synonimy. Jednak *radość* jako stan psychiczny wydaje się przeżyciem głębszym, z kolei *wesołość* – stanem bardziej powierzchownym. Carrol Izard określa *radość* jako „нечто большее, чем положительная установка на себя и на мир; это особого рода звено; это острое чувство торжества” [Изард 1980, 238]. Z kolei Anna Wierzbicka proponuje następującą definicję tej emocji: „Radość = uczucie, którego doznajemy wtedy, kiedy stwierdzamy, że dzieje się to, co pragniemy, aby się działo” [Wierzbicka 1971, 62]. *Wesołość* natomiast, jak pokazuje przytoczona wyżej eksplikacja, jest przyjemnym uczuciem, które wiąże się z sytuacją, kiedy komuś chce się śmiać [*Wielki słownik języka polskiego*, online], a zatem można ją uznać za odczucie bardziej powierzchowne i krótkotrwałe. W niniejszej pracy chciałbym porównać sytuacje użycia przymiotników, będących leksykalnymi markerami tych emocji, zestawiając je z tekstem rosyjskiego przekładu, by sprawdzić, czy bywają one używane wymiennie, czy raczej emocje, wskazywane przez nie literalnie, są rozróżniane. Co znamienne, w rosyjskim słowniku lingwo-psychologicznym, który prezentuje rezultaty badań psychologicznych, przymiotniki *радостный* i *веселый* zostały określone jako wyrażające średnią pod względem intensywności więz z doznaniem [Колбенева, Александров 2010, 156, 271].

W słowniku przekładowym można odnaleźć następujące ekwiwalenty przymiotnika *radosny*:

‘**radosny** радостный; отрадный; веселый; ~ **nastrój** радостное (веселое) настроение; ~**a nowina** радостная весть; ~**y uśmiech** веселая улыбка’ [Hessen, Stypuła 1979, 239]

Z kolei pod hasłem *wesoły* zamieszczone są takie oto odpowiedniki:

‘**wesoły** веселый, радостный; ~ **nastrój** веселое настроение; ~ usposobienie веселый характер; ◇ ~**e miasteczko** луна-парк; площадка с (увеселительными) аттракционами; ~**ych świąt!** с праздником!; ~**ej zabawy!** желаю хорошо веселиться!’ [Hessen, Stypuła 1979, 509]

Jak pokazują przywołane definicje słownikowe, analizowane przymiotniki są bardzo bliskie znaczeniowo i w wielu kontekstach mogą występować wymiennie. Poniżej przyjrzę się rozwiązaniom zastosowanym w tłumaczeniach polskich książek na język rosyjski.

W zebranych materiale wystąpiły następujące odpowiedniki przymiotnika *radosny*:

– przymiotnik *радостный*, np.

*Uśmiechnięty, **radosny** i zadowolony, traktował te wizyty jak powrót do świata najpiękniejszych wspomnień.*

*Улыбающийся, **радостный** и довольный, он воспринимал эти приезды как возвращение в мир самых прекрасных воспоминаний. [LP]*

Główny odpowiednik słownikowy został użyty w połowie zebranych przykładów.

– przymiotnik *счастливый*, np.

*I teraz jestem zadowolonym, **radosnym**, samotnym mężczyzną.*

*И сейчас я очень довольный, **счастливый**, одинокий мужчина. [UDS]*

Zastosowany ekwiwalent zachowuje tożsamość morfologiczną, jednak prymarnie służy jako leksykalny wykładnik innej emocji pozytywnej – szczęścia.

– przysłówek *радостно*, np.

*Usłyszała **radosny** krzyk matki w głąb mieszkania (...).*

*И мать **радостно** закричала отцу (...). [OĆ]*

Zamiana przymiotnika przysłówkiem w sytuacji, gdy w tekście wyjściowym czynność jest nazwana rzeczownikiem, a w docelowym – czasownikiem, stanowi pewną prawidłowość w obrębie zebranego materiału. Poruszę to zagadnienie w dalszej części artykułu.

– czasownik *радоваться*, np.

*Borys **radosny** jak pies.*

*Борис **радовался** по-собачьи. [NWŻ]*

Na zastosowanie czasownika w przekładzie mógł wpłynąć fakt, że w tekście oryginalnym wyróżniony przymiotnik pełni funkcję predykatywną.

– czasownik *обрадоваться*, np.

*(...) так są **radośni** oboje.*

*(...) так они оба **обрадовались**. [JWP]*

– czasownik *веселеть*, np.

*Pani mecenas robi się **radosna**.*

*Адвокатесса **веселела** на глазах. [OĆ]*

– czasownik *веселиться*, np.

*Gabrysia aż się jąka z radości, a Hanka, jakby mnie tu nie było, tak samo **radosna**.*

*Габрыся даже икает от радости, а Ханна так **веселится**, словно меня рядом нет. [UDS]*

– związek wyrazowy zawierający rzeczownik *радость*, np.

*(...) przedtem była **radosna** i żwawa, potem nieruchota i bezradosna.*

*До этого женщина была **полна радости** и энергии, а после – **недвижима** и равнодушна. [OĆ]*

Jak widać, znaczenie emotywnie niesione przez przymiotnik *radosny* w tekście rosyjskiego przekładu może być przekazane za pomocą różnych części mowy (przymiotniki, czasowniki, przysłówki, rzeczowniki), głównie współrzędnych, zawierających morfem *рад*: *радостный, радоваться, обрадоваться, радостно, радость*. Pozostałe odpowiedniki obejmują inne rdzenie emotywnie: *счаст* (przymiotnik *счастливый*) i *весел* (czasowniki *веселеть* i *веселиться*).

Przyjrzyjmy się teraz odnotowanym w materiale źródłowym odpowiednikom drugiego z analizowanych wyrazów – przymiotnika *wesoły*. Wyodrębniono następujące rozwiązania translatorskie:

– przymiotnik *веселый*, np.

То чудownie, będą wesołe święta (...).

Замечательно, получатся веселые праздники (...). [JWP]

Główny odpowiednik słownikowy wyrazu *wesoły* został odnotowany w tłumaczeniu połowy zebranych przykładów zawierających ten przymiotnik.

– przymiotnik *веселенький*, np.

Оповім ci jeszcze coś wesołego.

Расскажу тебе еще кое-что веселенькое. [POM]

Wyróżniony w tekście tłumaczenia przymiotnik jest potocznym, piśmianym wariantem wyrazu *веселый*.

– przysłówki predykatywne *весело*, np.

Julia śmieje się, doprawdy przecież to jest wesołe, bardzo wesołe (...).

Юлия хохочет. Ведь правда же весело (...). [OĆ]

W zdaniach obu języków wyróżnione leksemy pełnią funkcję predykatywną.

– czasownik *порадовать*, np.

(...) fakt, że świat przestanie istnieć, wydaje się wesołą nowiną.

(...) факт, что мир перестанет существовать, может их только порадовать. [JWP]

W tekście przekładu zostało zachowane znaczenie emocji pozytywnej.

– związek wyrazowy *игриво выведенная*, np.

Stała przy kontuarze, gdzie wesoły napis obwieszczał „Wymiana pieniędzy”, i powiedziała (...).

У стойки с игриво выведенной надписью „Обмен валюты” она остановилась и попросила (...). [OĆ]

Ponadto na miejscu frazy rzeczownikowej *wesołe miasteczko* w tekście przekładu został użyty słownikowy odpowiednik *луна-парк*, a zredukowana do członu określającego fraza wykrzyknikowa *wesołego Alleluja* – do formuły rosyjskiego wielkanocnego powitania (*Wesołego* → *Христос восрес*). Podobnie jak w przypadku przymiotnika *radosny* grupa ekwiwalentów tekstowych zdominowana jest

przez należące do jednej rodziny wyrazów przymiotniki i przysłówki (*веселый, веселенький, весело*). Jeśli chodzi o inne leksemy o charakterze emotywnym, wśród ekwiwalentów odnotowałam też czasownik zawierający rdzeń *рад* (*порадовать*).

Zebrane ekwiwalenty zostały zamieszczone w tabeli 1.

Tabela 1

Słownikowe i tekstowe odpowiedniki rosyjskie przymiotników *radosny* i *wesoły*

Przymiotnik	Odpowiedniki zawarte w słowniku przekładowym	Odpowiedniki odnotowane w materiale faktograficznym
Radosny	радостный, отрадный, веселый	радостный , счастливый, радостно, радоваться, обрадоваться, веселеть, веселиться, радость
Wesoły	веселый, радостный	веселый , веселенький, весело (pred.), порадовать, весело выведенная

Źródło: opracowanie własne

Jak widać, tylko podobnie brzmiący ekwiwalent powtarza się i w słowniku, i w tekstach będących źródłem materiału faktograficznego. Leksemy zawierające ematywne rdzenie *рад* i *весел* tworzą dominującą grupę odpowiedników przekładowych, a wyrazy należące do innych gniazd słowotwórczych występują incydentalnie.

Oba poddawane analizie przymiotniki są markerami wielu znaczeń emotyw-nych. Przymiotnik *radosny* wystąpił w zebranych materiale jako wykładnik następujących sensów związanych ze sferą emocjonalną człowieka:

- ‘przeżywający i okazujący radość’, np.

*I teraz jestem zadowolonym, **radosnym**, samotnym mężczyzną.*

*И сейчас я очень довольный, **счастливый**, одинокий мужчина.* [UDS]

*Pani mecenas robi się **radosna**.*

*Адвокатесса **веселела** на глазах.* [OĆ]

W pierwszym z przytoczonych przykładów polski i rosyjski przymiotnik pełnią rolę przydawek, w drugim – polski przymiotnik jest orzecznikiem w strukturze orzeczenia imiennego, a w tekście tłumaczenia występuje orzeczenie czasownikowe. Zastosowana w przekładzie forma czasu przeszłego czasownika niedokonanego (*веселела*) wskazuje na powstawanie przyjemnego stanu emocjonalnego, analogicznie do znaczenia oryginalnego, przy czym można zaobserwować pewną niespójność w zakresie kategorii czasu, która z pewnością znalazłaby uzasadnienie na tle szerszego kontekstu. Żaden z wyróżnionych ekwiwalentów nie został wymieniony w słowniku przekładowym. Użyty w pierwszym przykładzie odpowiednik zachowuje tożsamość morfologiczną względem wyrazu oryginalnego,

natomiast literalnie jest wykładnikiem innego stanu emocjonalnego niż leksem wyjściowy. Próby zdefiniowania szczęścia pokazują, że jest ono często utożsamiane z radością i zadowoleniem, natomiast różni się od nich intensywnością, o czym pisze Małgorzata Borek [Borek 2012, 186]. Z kolei w drugim przykładzie orzeczenia wskazują na przebieg procesu, przy czym w oryginale służy do tego orzeczenie imienne, w przekładzie – czasownikowe.

- ‘świadczący o tym, że ktoś odczuwa radość’, np.

*Z pokoju **radosny** głos.*

– *Daj mi sok... porzeczkowy...*

*Из спальни раздается **радостный** голос:*

– *Принеси мне сок... черносмородиновый...* [UDS]

*Wyczekane z **radosną**, pełną napięcia niecierpliwością dzieci spoglądających ukradkiem podczas wigilijnej kolacji na prezenty leżące pod choinką.*

*Ожидаемым с **радостным**, напряженным нетерпением, с каким дети поглядывают украдкой во время рождественской трапезы на подарки под елкой.* [LP]

*Usłyszała **radosny** krzyk matki w głąb mieszkania:*

– *Różyczka będzie miała dziecko! Tatusz, masz wnuka!*

*И мать **радостно** закричала отцу:*

– *У Розочки будет ребенок! Папочка, у тебя внук!* [OĆ]

We wszystkich powyższych przykładach przymiotnik *radosny* występuje jako określenie rzeczowników abstrakcyjnych (*głos, niecierpliwość, krzyk*). W pierwszym i drugim przykładzie zastosowano główny ekwiwalent słownikowy tożsame morfologicznie i funkcjonalnie. W ostatniej egzemplifikacji przymiotnik ze znaczeniem radości został zastąpiony przysłówkiem wskazującym na tę emocję, w związku z czym zmianie uległa również funkcja składniowa – przysłówek jest okolicznikiem przy czasowniku *закричала*.

- ‘wywołujący radość’, np.

*Zdażył w drodze powrotnej zahaczyć o duży sklep z glazurą i zamówić taką, jaką chciała Basia do łazienki – brązową z elementami złota, trochę przybrudzoną lekką kawą z mlekiem. On co prawda, marzył o złotych, słonecznych, **radosnych**, ciepłych.*

*По пути он успел заехать в магазин стройматериалов и заказать кафель, какой Бася хотела в ванную: коричневый с золотыми прожилками, настоящий кофе с молоком. Ему, правда, хотелось чего-то желтого, солнечного, **радостного**.* [OĆ]

W tekście docelowym użyto odpowiednika słownikowego, w zdaniach obu języków wyróżnione wyrazy współtworzą dopełnienia.

- ‘taki, który jest wypełniony miłymi przeżyciami, wesołością, a wolny od zmartwień i kłopotów’, np.

*To były bardzo **radosne** godziny...*

*Это были **радостные** часы.* [LP]

Podobnie jak w poprzedniej egzemplifikacji, w przekładzie zastosowano ekwiwalent słownikowy. Tym razem wyróżnione przymiotniki występują w typowej dla siebie roli składniowej, jako przydawki.

Oprócz wyżej wymienionych znaczeń szczegółowych *Wielki słownik języka polskiego* podaje jeszcze ‘taki, który przez swój dźwięk, kolor, charakter itp. wywołuje wrażenie radości i kojarzy się z czymś pozytywnym, wesołym i pełnym energii’. Nie odnotowałam adekwatnego przykładu, natomiast warto podkreślić, że w tym znaczeniu sens emotywny koreluje z oceniającym. W zebranych materiale wystąpiła też fraza rzeczownikowa *radosna twórczość* (żart. ‘działanie beztróskie, improwizowane, ale pozbawione sensu i niekiedy szkodliwe), której nie sposób rozdzielić, gdyż skutkowałoby to utratą znaczenia:

*Nie będzie to oczywiście **radosna** twórczość na temat dupy Maryni, bo nie o to chodzi.*

*В любом случае не к **радостному** воспеванию жопы панны Марыси – речь ведь не о том.* [P]

Okazuje się, że drugi z analizowanych leksemów, przymiotnik *wesoły*, jest nośnikiem podobnych treści:

- ‘przeżywający i okazujący radość’, np.

*Brakowało tu tamtej Basi, **wesołej** i ufnej.*

*Он скучал по прежней Басе, **веселой** и доверчивой.* [OĆ]

*Ale Marta wcale nie jest **wesoła**.*

*Но Марта не **весела**.* [POM]

Przywołane znaczenie odnosi się, rzecz jasna, do osób. W obu podanych przykładach występuje główny odpowiednik słownikowy, przy czym w zależności od pełnionej funkcji składniowej przymiotnik rosyjski przybiera typowe dla każdej z nich formy: w pierwszym fragmencie występuje w formie pełnej jako przydawka wyodrębniona, w drugiej jako orzecznik została użyta forma krótka, co podkreśla tymczasowość stanu emocjonalnego (użyta w takim zdaniu forma pełna wskazywałaby raczej na stałą cechę charakteru danej osoby).

- ‘świadczący o tym, że ktoś odczuwa radość’, np.

*W świetle świec, które Roman wtedy zapalał, i przy **wesołym** rozgardiaszu dziewczyn, strych wydawał się oazą sztuki i miejscem godnym pozazdroszczenia.*

*При свете свечей, наполненный **веселым** женским щебетом, чердак становился неким оазисом искусства, жилищем избранныка судьбы.* [OĆ]

*I śmiech z tej gry słów, że nie widzi, a widać, **wesoły** śmiech, taki: fajnie, że ci jest dobrze!*

*И смеется **весело**: мол, тебе так хорошо!* [TS]

W pierwszej egzemplifikacji zastosowano główny odpowiednik słownikowy, w drugiej – przysłówek ze znaczeniem tej samej emocji.

- ‘wywołujący radość’, np.

*(...) przy stosunku moich rodziców do rzeczywistości, fakt, że świat przestanie istnieć, wydaje się **wesołą** nowiną.*

*(...) зная, как мои родители воспринимают действительность, – факт, что мир перестанет существовать, может их только **порадовать**.* [JWP]

*Opowiem ci jeszcze coś **wesołego**.*

*Расскажу тебе еще кое-что **веселенькое**.* [POM]

W obu przykładach zastosowano ekwiwalenty kontekstowe. W pierwszej parze zdań w tekście wyjściowym leksem *wesoły* jest przydawką przy rzeczowniku *nowina*, co przejrzysto ilustruje przywołane znaczenie jako cechę źródła, czynnika wywołującego pozytywny stan emocjonalny. W tekście docelowym znaczenie emotywnie ma bezokolicznik, wskazujący nie tyle na przyczynę, ile raczej na skutek. Jak widać, tłumaczenie nie jest dokładne nie tylko w zakresie analizowanego leksemu, jednak mimo dość znacznej modyfikacji tekstu docelowego nazwany w przekładzie skutek otwarcie koresponduje z przyczyną nazwaną w oryginale.

- ‘pełen radości’, np.

*– To cudownie, będą **wesołe** święta – powiedziała, starając się, żeby nie zabrzmiało to rozpaczliwie.*

*– Замечательно, получатся **веселые** праздники, – сказала я, стараясь не выдать отчаяния.* [JWP]

*Nie lubię urodzin, ostatnie **wesołe** obchodziłam, mając dziewięć lat, sylwestra chyba też wtedy.*

*Я не люблю день рождения, последний раз он был **веселым** в десять лет, да и Новый год, пожалуй, тогда же.* [P]

*– **Wesołego** – Klara wyjęła z kieszeni niebieskie jajko i rozbiła je o czoło Julka.*

*– **Христос воскрес**. – Клара вынула из кармана голубое яйцо и разбила его о лоб Юлека.* [KIM]

W pierwszym i drugim przykładzie został zastosowany odpowiednik słownikowy. W pierwszej parze zdań wyróżnione przymiotniki pełnią rolę przydawek zarówno w tekście polskim, jak i w rosyjskim. W drugiej egzemplifikacji w tekście docelowym leksem ze znaczeniem pozytywnej emocji jest orzecznikiem. Ciekawy jest ostatni z przytoczonych fragmentów, gdyż tłumaczenie nie zawiera

markera stanu emocjonalnego, lecz typową formułą życzeń wielkanocnych, które w oryginale mają eliptyczną postać, natomiast przytoczony fragment narracji, a tym bardziej szerszy kontekst zawiera odpowiednią informację. Jeśli przekład byłby dosłowny, zredukowana forma życzeń (*wesołego*) mogłaby stać się źródłem niezrozumienia, niedoinformowania odbiorcy tekstu docelowego. Zastosowane rozwiązanie translatorskie zapewnia, w mojej ocenie, spójność tekstu docelowego.

- ‘taki, które przez swój dźwięk, kolor, charakter itp. wywołuje wrażenie radości i kojarzy się z czymś pozytywnym oraz pełnym energii’, np.

*Wymyśliła sklep, trochę kawiarnię i gabinet odnowy razem. Nie było czegoś takiego, posłuchaj: wszystko dla osób z depresją. Płyty z muzyką polepszającą nastrój, komedie na DVD, książki, ubrania w **wesołych** kolorach i gadzety.*

*Она такое придумала! Немного магазин, немного кафе, немного реабилитационный кабинет, в общем, все в едином комплексе. Нигде ничего подобного еще не было. Вот послушай: все для людей с депрессией. Диски с музыкой, поднимающей настроение, комедии на DVD, книги, одежда **веселых** тонов и прочие приятные мелочи. [KIM]*

W tekście przekładu zastosowano odpowiednik słownikowy analizowanego przymiotnika, pełniący taką samą funkcję składniową, przydawki, w zdaniach obu języków.

Oprócz wymienionych wyżej znaczeń można wskazać frazę rzeczownikową z przymiotnikiem *wesoły*, w związku z czym w tekście przekładu wyróżniony leksem nie ma odpowiednika niosącego znaczenie emotywne, np.

*Wrzeszczałabym głośniejsz niż na diabelskim młynie w **wesołym** miasteczku. Орала громче, чем на „чертовом колесе” в луна-парке. [P]*

Uwagę zwraca fakt, że aż cztery z pięciu znaczeń wymienionych w słowniku przy hasłach *wesoły* i *radosny* brzmią praktycznie tak samo, a tylko jedno: ‘pełen radości’ (*wesoły*) i ‘taki, który jest wypełniony miłymi przeżyciami, wesołością, a wolny od zmartwień i kłopotów’ (*radosny*) na pierwszy rzut oka może wydawać się rozbieżne. Jednak obecność w obu eksplikacjach współrzędnych leksemów *pełny* i *wypełniony* oraz naprzemienne stosowanie nazw stanów emocjonalnych w obu definicjach (w definicji przymiotnika *wesoły* występuje rzeczownik *radość*, natomiast w objaśnieniu drugiego z przymiotników widnieje leksem *wesołość*) potwierdza ich bliskość znaczeniową.

Analizowane w niniejszych rozważaniach przymiotniki oraz ich rosyjskie odpowiedniki przekładowe najczęściej występowały w roli przydawek, określając następujące grupy rzeczowników:

- 1) nazwy osób: *radosny mężczyzna, wesoły człowiek, wesoły chłopak, wesoła Basia, счастливый мужчина, веселый парень, веселая Бася*;

- 2) nazwy przedmiotów: *wesołe gadżety*;
- 3) nazwy kategorii fizycznych: *wesołe kolory, веселые тоны*;
- 4) nazwy jednostek, odcinków lub punktów na osi czasu: *radosne godziny, wesołe urodziny, wesołe święta, радостные часы, веселый день рождения, веселые праздники*;
- 5) nazwy czynności: *radosny koziołek²*;
- 6) nazwy zachowań emocjonalnych: *radosny uśmiech*;
- 7) nazwy dźwięków: *radosny głos, radosny krzyk, wesoły śmiech, радостный голос*;
- 8) inne rzeczowniki abstrakcyjne: *wesoła nowina, wesoły rozgardiasz, radosna niecierpliwość, веселый щebet, радостное нетерпение*.

Różnorodność obiektów określanych przez analizowane przymiotniki prowadzi do oczywistego wniosku, że emocje stanowią nieodłączną część naszego życia, mogą się przejawiać w naszych zachowaniach, możemy ich doświadczać, ale również wywoływać je i obserwować.

Pewną prawidłowością w tłumaczeniu, dającą się zarejestrować w zebranych materiale, a wymagającą, rzecz jasna, potwierdzenia na reprezentatywnej grupie przykładów, jest zamiana wyrażenia złożonego z rzeczownika nazywającego niewerbalny lub parawerbalny przejaw emocji (*śmiech, krzyk, uśmiech*) i przymiotnika emotywnego rosyjskim czasownikiem określanym przez przysłówek ze znaczeniem emocji, np.

wesoły śmiech → *смеется весело*

radosny krzyk → *радостно закричала*

uśmiech radosny → *улыбается (...) радостно*

Przekaz emotywnego znaczenia przymiotników za pomocą adekwatnych przysłówków wiąże się z modyfikacją składniową – zamianą związku zgody na związek przynależności.

Jako podsumowanie przeprowadzonego badania mogą posłużyć następujące wnioski:

1. Mimo zauważalnej różnicy między emocjami radości i wesołości przymiotniki będące leksykalnymi markerami tych stanów są używane wymiennie, w słowniku przekładowym wyrazy *радостный* i *веселый* występują jako ekwiwalenty każdego z nich.

² Wyraz *koziołek* został odnotowany w znaczeniu przewrotu ciała – czynności związanej ze sportem.

2. Oprócz ekwiwalentów słownikowych w tekście przekładu na język rosyjski występują wyrazy odnoszące się do innych części mowy, zawierające ten sam rdzeń co główny odpowiednik słownikowy, a także rozwiązania kontekstowe.

3. Obecność wyrazów z rdzeniami *рад* i *весел* wśród odpowiedników analizowanych przymiotników podkreśla ich bliskość znaczeniową i synonimiczny charakter. Warto również zaznaczyć, że mając na uwadze przywołane wcześniej definicje poszczególnych znaczeń wyrażanych przez te przymiotniki, zdają się one do siebie bardziej podobne, bliższe znaczeniowo niż emocje nazwane przez rzeczowniki *radość* i *wesołość*.

4. Z uwagi na różnorodność odnotowanych ekwiwalentów przymiotników *radosny* i *wesoły* warto przeprowadzić badanie na bardziej obszernym materiale, co pozwoli ukazać szerokie spektrum możliwości przekazu konkretnych znaczeń emotywnych w drugim języku.

BIBLIOGRAFIA

- Borek Małgorzata. 2012. *Uczucia i emocje w rosyjskich i polskich metaforach*. Katowice: Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.
- Data Krystyna. 2000. *W jaki sposób językoznawcy opisują emocje?*. W: *Język a kultura*. T. 14: *Uczucia w języku i tekście*. Red. Nowakowska-Kempna I., Dąbrowska A., Anusiewicz J. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego: 245–252.
- Hessen Dymitr, Stypuła Ryszard. 1979. *Wielki słownik polsko-rosyjski*. P–Ż. Moskwa–Warszawa: Wiedza Powszechna–Русский язык.
- Piasecka Agata. 2013. *Studium lingwistyczne i kulturologiczne rosyjskich frazeologizmów z komponentami cepte i dyua*. Łódź: Primum Verbum.
- Wielki słownik języka polskiego*. Red. Żmigrodzki P. (online) <http://wsjp.pl> (dostęp 10.06.2021).
- Wierzbicka Anna. 1971. *Kocha, lubi, szanuje. Medytacje semantyczne*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Большой толковый словарь русского языка*. 2014. Red. Кузнецов С.А. (online) www.gramota.ru (dostęp 28.05.2021).
- Изард Кэррол. 1980. *Эмоции человека*. Москва: Издательство МГУ.
- Колбенева Марина, Александров Юрий. 2010. *Органы чувств, эмоции и прилагательные русского языка*. Москва: Языки славянских культур.
- Словарь русского языка*. 1999. Red. Евгеньева А.П. (online) <https://kartaslov.ru> (dostęp 21.06.2021).

REFERENCES

- Bol'shoj tolkovyj slovar' russkogo âzyka* [The Great Dictionary of Russian Language]. 2014. Ed. Kuznecov S.A. Available at: www.gramota.ru (Accessed 28 May 2021). (In Russian)
- Borek Małgorzata. 2012. *Uczucia i emocje w rosyjskich i polskich metaforach*. Katowice, Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek. (In Polish)

- Data Krystyna. 2000. *W jaki sposób językoznawcy opisują emocje?*. In: *Język a kultura*. Vol. 14: *Uczucia w języku i tekście*. Eds Nowakowska-Kempna I., Dąbrowska A., Anusiewicz J. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, pp. 245–252. (In Polish)
- Hessen Dymitr, Stypuła Ryszard. 1979. *Wielki słownik polsko-rosyjski. P–Ż*. Moscow–Warsaw, Wiedza Powszechna–Русский язык. (In Polish)
- Izard Kérrol. 1980. *Èmocii čeloveka* [Human emotions]. Moscow, Izdatel'stvo MGU. (In Russian)
- Kolbeneva Marina, Aleksandrov Ūrij. 2010. *Organy čuvstv, èmocii i prilagatel'nye russkogo àzyka* [Sense organs, emotions and adjectives of the Russian language]. Moscow, Àzyki Slavânskikh Kul'tur. (In Russian)
- Piasecka Agata. 2013. *Studium lingwistyczne i kulturologiczne rosyjskich frazeologizmów z komponentami cepçe i душа*. Łódź, Primum Verbum. (In Polish)
- Slovar' russkogo àzyka* [Dictionary of the Russian Language]. 1999. Ed. Evgen'eva A.P. Available at: <https://kartaslov.ru> (Accessed 21 June 2021). (In Russian)
- Wielki słownik języka polskiego*. Ed. Źmigrodzki P. Available at: <http://wsjp.pl> (Accessed 10 June 2021). (In Polish)
- Wierzbicka Anna. 1971. *Kocha, lubi, szanuje. Medytacje semantyczne*. Warsaw, Wiedza Powszechna. (In Polish)